

Hand-out bij de gelijkenis van het verloren schaap en de onbarmhartige knecht (Mattheüs 18: 10-14 en 18: 23-35)

Inleiding

Een bekende Engelse opwekkingsprediker zei ooit eens heel treffend: 'God daalt zo diep af voor zondaren, tot Hij uiteindelijk Zijn genade en vergeving kwijtkan.' Het is uitspraak die helemaal bij de gelijkenissen past die we deze keer zullen bespreken. De eerste gelijkenissen die we behandeld hebben hadden als het centrale punt het Koninkrijk van God, de reikwijdte ervan en hoe Zijn Koninkrijk zal komen; in het vervolg van dit seizoen zullen we meer stil staan bij Jezus missie hier op aarde. Deze missie kunnen we in één zin samenvatten: om te zoeken en zalig te maken datgene wat verloren is (Lucas 19:10). De twee bijbelse trefwoorden die vandaag centraal staan zijn: vergeving en genade. We zullen in deze hoofdstukken merken dat deze woorden niet alleen betrekking hebben op God de Vader, maar ook een sterke impact hebben op ons leven als christenen. Hoe wij kerk kunnen zijn anno 2022. Bij de gelijkenis van het verloren schaap gaat het om hoe God het verlorene en geringe zoekt en zich vol genade over datgene ontfermt en bij de onbarmhartige knecht zal meer gaan over het aspect van Gods vergeving en hoe wij anderen kunnen vergeven. De woorden genade en vergeving liggen dicht bij elkaar. Daarom is er ook voor gekozen om de beide gelijkenissen op één avond te bespreken. Wel zullen ze apart behandeld worden van elkaar op deze hand-out.

Tekstuitleg: Gelijkenis van het verloren schaap

Mattheüs 18: 10-14: In het voorgaande stuk van Mattheüs 18: 1-10 heeft Jezus het over de 'geringen' van Gods Koninkrijk. Er waren kinderen bij Hem gekomen. Daar grijpt Hij op terug bij vers 10 als Hij de gelijkenis van het verloren schaap gaat vertellen. Deze kinderen werden door de discipelen en de menigte vaak als 'niet belangrijk genoeg' gezien voor Jezus, ze waren ondergeschikt aan de volwassenen. In de Klassieke Oudheid was het zo dat mensen geen bezoekers ontvingen die op een lagere sociale ladder zaten dan jezelf. Het kind stond in de dagen van Jezus symbool voor een mens zonder macht en sociale status. Ze zijn volledig afhankelijk van hun ouders. Maar Jezus geeft de kinderen een andere plaats. Ze worden door Hem niet veracht, maar juist verhoogt. Zij geloven namelijk echt in Hem en daarom geeft Jezus hen een plaats dicht bij Hem (Matt. 18: 6). Dat beeld moeten we ook meenemen bij de gelijkenis van het verloren schaap. In onze gedachten zien we de kudde lopen in Israël of op de Veluwe. De concentratie ligt bij deze verzen bij het ene verloren schaap. Ook in deze gelijkenis zien we dat God het geringe juist van onschatbare waarde acht (vers 14). Diegenen die kwetsbaar zijn heeft God op het oog. Dat laat Jezus vooral door deze gelijkenis zien.

Bijzonder detail is dat in deze gelijkenis het vooral gaat over dat schaap wat afdwaalt is dat het wel onderdeel geweest is van de kudde. Het schaap heeft dus al wel onderdeel uitgemaakt van de gemeenschap. Bij dezelfde gelijkenis in Lucas 15 zien we dat anders. Daar is het schaap niet onderdeel van de gemeenschap en is het helemaal verloren zouden we misschien denken. Ook aan hen denkt God de Vader. Beiden worden als gering gezien, beiden zijn afgedwaald bij de herder vandaan. Het is van belang om het gedrag van schapen hierin goed mee te nemen. Schapen zijn echte kuddedieren en als ze lang alleen zijn beginnen ze onrustig te worden en te dwalen. Een schaap krijgt dan door dat ze de kudde en de Herder mist. Het schaap is dan ook kwetsbaar. Juist

daarom wil Jezus ook naar dit schaap op zoek gaan en is Hij blij als Hij het gevonden heeft. Tegelijkertijd houdt het de gelijkenis ook de andere 99 schapen voor dat ze wel bewust de Herder moeten volgen en niet alleen vanwege groepsdruk of gewoonte. Indirect geeft Jezus daarom ook aan dat iedereen tot inkeer moeten komen, tot berouw. Petrus zal dat later ook zeggen in zijn brief. Hij stelt dat niemand zonder berouw en inkeer het Koninkrijk van God kan ingaan (vgl. 2 Petrus 3: 9). God is er dus op uit dat iedereen op aarde tot inkeer komt! Dat is Zijn missie en daarom blijft Hij ook zoeken naar het geringe en diegenen die dreigen af te dwalen.

Aanzet tot gesprek

1. Waarom zou God juist duidelijk willen maken aan ons dat Hij juist het geringe / onbereikbare zoekt? Wat voor spiegel houdt ons dit voor?
2. Het gedeelte doet ons ook denken aan het Kerstverhaal. Maria zingt: 'Mijn ziel verheugt zich in God, mijn Zaligmaker, omdat Hij omgezien heeft naar de nederige staat van Zijn dienaar. Hen die hoogmoedig zijn in de gedachten van hun hart, uiteengedreven. Hij heeft machtigen van de troon gestoten en nederigen heeft Hij verhoogt' (Luc. 1: 47,48, 51b en 52). Wat voor betekenis zit erin dat Jezus juist uit de geringe maagd Maria geboren moest worden en dat Hij vooral met tollenaars en zondaren optrok?
3. Het zijn scherpe woorden: 'Wie een van de geringen die in mij geloven van de goede weg afbrengt die kan maar beter met een molensteen om zijn nek in zee geworpen worden en in de diepte verdrinken.' (Lucas 18: 6). Wat leert dit vers ons voor onze relaties in de kerk en voor ons dorp / stad?

Tekstuitleg: Gelijkenis van de onbarmhartige knecht

Mattheüs 18: 23-35: Deze gelijkenis volgt op de vraag van Petrus. Petrus vraagt aan Jezus hoe vaak hij een broeder of zuster moet vergeven. Jezus geeft antwoord in een gelijkenis. Sommige uitleggers knippen de gelijkenis uiteen in twee verhalen. Waarbij het eerste verhaal begint met de koning en de dienaar en het tweede verhaal verder gaat met de twee dienaren die een conflict hebben. Tot zevenmaal toe is zijn gedachte. Maar Jezus antwoordde: 'Tot zeventigmaal zevenmaal.' Bij het slotvers van een gelijkenis zien we vaak waar het verhaal om draait. Het gaat er in deze gelijkenis om dat elk mens zijn broeder of zuster '**van harte vergeeft** (vers 35).' Later in deze hand-out komen we daarop terug wat dit betekent. Bij dit gelijkenis zie je gelijk een woord wat erg opvalt en wat voorkomt in beide verhalen. Namelijk het **medelijden hebben met de ander**. Dit is een sleutelwoord om deze gelijkenis te begrijpen. De koning had **medelijden** (er staat zelfs in de HSV dat Hij met innerlijke ontferming bewogen was). Bij het tweede verhaal tussen de twee dienaren zie je dat niet. De ene dienaar had geen **medelijden** met de andere dienaar. Hij was niet met innerlijke ontferming bewogen over de andere dienaar. Dat is vooral het punt wat de koning hem kwalijk nam. Dat hij geen medelijden kon hebben met de ander, die het boetekleed aantrok en om ontferming smeekte en de intentie had om alles te gaan betalen.

De achtergrond van de woorden van Jezus mogen we ook zien tegen de praktijken van die dagen. De Farizeeën hadden namelijk zelf de regel dat ze tot drie keer toe de mensen zouden vergeven. Ze vergaven dus de mensen nooit van hart, maar omdat het in hun wetten stond. Petrus verhoogt het aantal van vergeven al naar zeven keer. Jezus wijst hen en ons echter nog een andere weg. Hij pleit voor een levenshouding die verder gaat dan alleen maar de focus op het halen van het eigen recht en het volbrengen van de plichten. Hij wijst de weg van de vergevingsgezindheid.

Verdieping

Nu gaan we naar het slotvers van dit gedeelte. Bij dit vers denk je mogelijk aan de vijfde bede van het 'Onze Vader.' Daar staat: 'Vergeef ons onze schulden gelijk wij ook vergeven onze schuldenaren.'

Vers 35 onderstreept ook deze bede. Als wij zelf in een vergevende God geloven, heeft dat logischerwijs gevolgen voor hoe wij omgaan met de fouten van anderen. We hebben dan de intentie om een ander te geven als ons iets in aangedaan. Vergeven wordt in dit gedeelte hier sterk benadrukt vanuit het hart. Het is niet alleen het toedekken van de schuld van anderen, maar de mens zien. Met ontferming en medelijden bewogen zijn. Het is afstappen van de eigen troon en de ander in zijn / haar omstandigheid zien.

Kort ga ik nog in op het complexe thema van het vergeven van anderen. Het onderwerp is heel breed dus ik zal in de hand-out alleen de hoofdlijnen bespreken. Het boeiende van deze gelijkenis is dat het hier gaat om een schuldige die berouw toont. Wat gebeurt er als iemand niet berouw toont, terwijl hij/zij jou kwaad heeft aangedaan? We kennen mogelijk allemaal wel de verhalen van Corrie Ten Boom. Hoe bijzonder voorbeeld zij is in het vergeven van anderen toen de Duitsers haar in een werkkamp in de Tweede Wereldoorlog zoveel aandeden, maar dat ze dan toch tegen een Duitse officier zei die haar zoveel ellende aandede: 'Ik wil je toch vergeven in deze situatie door de kracht van Christus.' God gaf haar zoveel kracht dat ze kon vergeven. Ze gaf hiermee een schitterend getuigenis, maar misschien kijken we ook wel tegen haar op, omdat we misschien wel merken dat wij het veel lastiger vinden om anderen te vergeven als zij ons iets hebben aangedaan. Wat zegt dit gedeelte hier dan over? Als we kijken naar deze gelijkenis en het 'Onze Vader' zien we dat Gods niets liever wil dat we komen tot het vergeving geven aan de ander. In het bijzonder ook in de 'gewone alledaagse dingen' in de familiekring, vriendengroep en als kerkleden onderling. Dat we als christenen de intentie hebben om het goed te willen maken, om tot de vrede te komen.

Toch kunnen er ook bijzonder nare situaties zijn dat het niet komt om de ander te vergeven. Bijvoorbeeld als iemand anders je enorm onrecht heeft aangedaan of als je ernstig beschadigt bent geraakt door anderen in het leven. Voor deze situaties geldt het mogelijk dat je rationeel wel wilt vergeven, maar het vanuit je eigen gevoel gewoon niet kunt en hierin geblokkeerd raakt. In zulke gevallen wil dit bijbelgedeelte ons beslist niet voor blok zetten dat we dan maar zouden moeten vergeven. Dat kan niet de strekking van het 'Onze Vader' en van deze gelijkenis zijn. Helemaal omdat Jezus in deze gelijkenis oproept dat we bereid moeten zijn om de ander **van harte te vergeven**. In deze situaties zouden eerst de wonden geheeld moeten worden, want anders kan een mens er soms ook niet toe komen om de ander van harte te vergeven. Misschien dat er dan ooit nog een moment komt waarin je kunt vergeven, maar soms blijkt het ook zo te zijn dat dit niet meer mogelijk en de ander alleen nog maar rationeel vergeven kan worden of de ander (gedeeltelijk) in het hart kan vergeven. De gelijkenis heeft dus niet als doel om ons als mensen voor blok te zetten, maar wat voor doel heeft het dan wel? Dat heeft naar mijn mening alles te maken met het woord: 'Vrede.' Aan Jezus woorden te horen wil God niets liever dan dat we, zover het van ons afhangt, in vrede zullen leven met de naaste. Dat we de intentie en de moed hebben om de naaste te vergeven. Zodat de wrok en haat die er tussen ons en de ander zit niet verder kan groeien en onze relatie met God kan belemmeren. Daartoe roept deze gelijkenis ons vooral op. Een aanrader als je je nog meer wilt verdiepen in het thema van het vergeven van een ander is het boek: 'Vergeving' van Corrie ten Boom. Op hele pastorale wijze laat zij zien hoe een mens zelf de tijd mag nemen in het vergeven van een ander en op welke wijze God ons als mensen de ruimte en kracht wil geven om de ander te vergeven. Om zo weer stap voor stap in de ontspannen vrijheid en vernieuwde blijdschap in Christus Jezus het levenspad te vervolgen.

Uitleg + toepassing

Kort samengevat zagen we bij deze gelijkenissen wat Gods genade inhoudt: het omzien naar het nederige, het geringe. Hij kan Zijn genade niet kwijt aan hen die alle macht bezitten en niet van hun troon willen opstaan voor Hem. Zijn genade kan Hij wel kwijt aan zij die Hem ook daadwerkelijk God laten zijn. Bij het woord vergeving zien we dat deze eigenschap van God voortkomt uit zijn innerlijke gevoelens van barmhartigheid en medelijden voor de mens. Hij is er niet op uit om de mens te straffen, maar te redden.

Beide gelijkenissen houden ons een spiegel voor hoe wij met Gods genade en vergeving omgaan. Naar God toe en naar de mensen om ons heen. Heel concreet kunnen we dat vertalen naar de context van vandaag in onze relatie met anderen. Dat we ons niet beter voelen dan anderen en de ander wegcijferen. Maar dat we de ander dienen en barmhartig zijn voor alle mensen om ons heen. Kortom: de beide gelijkenissen houden ons een spiegel voor hoe we ons opstellen naar God en de ander toe. Het kan niet anders dan als we uit de Bron van genade en vergeving leven dat dit zijn impact heeft op onze relaties met de mensen om ons heen.

Aanzet tot gesprek

1. Er wordt nogal eens gezegd dat we mogen 'leven vanuit de vergeving van Jezus.' Dat is ook de bemoediging die de gelijkenis van de onbarmhartige dienaar ons wil meegeven. Hoe ervaar je het zelf om vanuit de vergeving van Jezus te leven?
2. De vijfde bede van het Onze Vader spoort ons aan om anderen te vergeven en de vrede met anderen te bewaren. Het luidt zo: Vergeef ons onze schulden, **gelijk (zoals)** ook wij vergeven onze schuldenaren. Stel je zich voor dat er in plaats van het woord gelijk: 'voor zover', of 'zodat' had gestaan. Wat had deze bede dan betekend? Wat is het mooie aan het woord 'gelijk' in deze bede?
3. Een bekend lied zingt: 'Als er vergeving is zal er genezing zijn. **En de weg van herstel** kan beginnen.' Met 'de weg van herstel' bedoeld de dichter voornamelijk: 'herstel in goede verhoudingen. Waarschijnlijk heb jij ooit wel eens iemand vergeven of om vergeving gevraagd. Als terugdenkt aan die situatie voelt de tekst van dit lied dan: herkenbaar / soms wel herkenbaar andere keren niet / niet herkenbaar? Motiveer de keuze.
4. Christenen hoeven niet over zich heen te laten lopen. Ze mogen assertief zijn. De koning in de gelijkenis doet dat bijvoorbeeld ook. Tegelijkertijd vraagt God van ons om vergevingsgezind te zijn. Hoe breng jij deze twee dingen (assertief zijn en tegelijkertijd vergevingsgezind zijn) in balans met elkaar?

Om te doen

Bedenk eens twee concrete actiepunten van hoe jij de genade en vergeving die je ontvangen hebt van God nog meer uit kunt stralen in de ontmoeting met de mensen / relaties om je heen. Reflecteer deze actiepunten na enkele weken in de groep. Hoe is het gegaan?